

ХРИСТИАНСКИ СВѢТЪ

МѢСЕЧНО РЕЛИГИОЗНО СПИСАНИЕ

Всичко за „Християнски Свѣтъ“ се изпраща до:
Павелъ Мишковъ — Варна.

ГОДИШЕНЪ АБОНАМЕНТЪ

За България 3 лв. За странство 4 лв. Всичко въ предплатата.

Още една дума къмъ неплатилитѣ.

Ние мислѣхме, че не ще е нужно да повтаряме на неплатилитѣ да платятъ абонамента си. Но ето вече това е трети пжтъ. Да бѣше нѣкоя голѣма сума, иди-доди — ами сега?

Само три лева искаме отъ васъ за цѣлото годишно течение, което сте получавали редовно прѣзъ годината.

Молимъ ви, заради честното ви име платете абонамента си.

Ние сме почти на края на тази година. Още единъ брой ще излѣзе отъ това годишно течение. А има нѣкои които не сж платили и кой знае по какви причини се снотайватъ.

Не е голѣмъ трудъ да изпратите три лева, или да ги прѣдадете на настоящельтъ ни, дѣто има такъвъ.

Всички Евангелески пастири записватъ нови абонати и събиратъ стари абонаменти. Платете на тѣхъ дѣто има такива.

Г-да настоятели и вне които сте отговорни за нѣкои записани абонати, молимъ ви да уравните смѣтката си направо съ редакцията и то въ едно незабавно врѣме.

Отъ доброто финансово завършване тази година, ще зависи живота или смъртъта на списанието за идущата година.

Затова, всички които ни дължатъ да се изплатятъ.

Пари се изпращатъ чрѣзъ пощенски записъ или въ пощенски марки до редакцията на „Христ. Свѣтъ“ въ Варна.

Народе чуй!

Моята рѣчь е дума на пророкъ:
Прѣдвидъ народний жребий нашъ жестокъ,
На насъ днесъ нищо друго не остава,
Освѣтъ единъ горчивъ но скъпъ урокъ.

Народе мой, помни що пиша тука,
Прѣдвидъ твоята тежка злополука:
На тебъ днесъ нищо друго не остава
Освѣтъ тазъ съ кръвъ откупена поука.

И тазъ поука, тозъ урокъ — и — нѣтъ,
Изпитва твоя элементъ въ свѣтътъ:
Като фатална сфинксова проблема
Прѣдлага се тебъ за животъ и смъртъ.

Погледнешъ ли на тозъ урокъ нехайно,
Твоего бѣдаще и днесъ е знайно:
Заслужено ще слезешъ ти, тогава,
При мъртвитѣ народи приснотрайно.

Моята рѣчь е дума на пророкъ:
Не земешъ ли отъ днешний крахъ урокъ,
Тебъ гибель чака, гибель неизбежна —
Тѣй казватъ и природата и Богъ.

Красносело,
при София.

Стоянъ Ватралски.

Първа годишнина отъ балканската война.

(5 Октомврий 1913)

На днешний день тъкмо прѣди година
Народътъ цѣлъ за граница замина
Въ отвѣтъ на македонский вѣкъ за помощъ
На днешний день тъкмо прѣди година.

Съ устрѣмъ, свирѣпо, звѣреки ний се бихме,
Азиатца до Азия проиждихме,
И — въ кратцѣ — съ подвизи, ужасни, смѣли,
Културний свѣтъ и дивий зачудихме.

Слѣдъ мѣсець бѣхме първи въ тѣзъ Балкани.
А днесъ — уви! — послѣдни: изиграни,
Повалени, ограбени, прѣзрѣни,
И може би не по-умни отъ лапи!

Кой е, тогазъ, за туй зло отговоренъ
Прѣдъ тозъ народъ оскърбенъ и разоренъ:
Въ една година въ цѣлий свѣтъ прославенъ
И въ единъ день обранъ и опозоренъ!

И менъ терзаятъ тѣзъ въпроси скъпи:
Какъ станахме ний слаби отъ могъщи,
И кой отъ право, хлѣбъ и честь обрани —
Какъ би това, о Боже всеведѣщи!

Кой ни сломи и стори тѣзъ ужаси:
Кой: сръби, гръци, турци или власи —
Дѣ, отъ кого ний бѣхме побѣдени?
— *Вий бяхте побѣдени, но — отъ васъ си!*

А кой ни на позорний стълбъ постави,
Посмѣшище на всичкитѣ държави,
На що се нашъ крахъ и срамъ дължеше?
— *На гордостта и глупостта ви!*

Срѣдъ подвизитѣ славни и гигантски,
Отъ глупоститѣ ни безбройни лански
Коя бѣ главната и най-црѣтжина?
— *Не цѣнтъме Съюза всебалкански!*

Уви, но нѣма ли изходъ изъ рова,
За новъ градежъ, за новъ подемъ основа?
О Боже, нѣма ли за насъ надежда?
— *Има, но въ трудна правова обнова —
Едни единички: въ нравствена обнова.*

Красносело,
при София.

Стоянъ Ватралски.

„Всички се отбиха отъ пътятъ.“

Само тъй може да се характеризира днешното положение. Всеко друго описание ще е далечъ отъ истината, далечъ отъ същността на нѣщата. И колкото по-вече избѣгваме истината, голата и ясна истина, колкото по-вече се стараемъ да оплѣтемъ фактитѣ съ заблужденията, и да закриемъ това което трѣбва да откриемъ, толкова по-злѣ за насъ. Маркъ Аврели е думалъ нѣкога: „докажете, че азъ не мисля и не дѣйствамъ право и азъ радостно ще се промѣня, защото азъ търся истината, която никога не е напакустила на човѣка. Но най-голѣмото зло се върши тогазъ, когато човѣкъ знае, че е заблуденъ и стои въ заблудението.“

И това е днешната наша най-голѣма опасностъ.

Когато войната съ турцитѣ се завърши и почнаха прѣговоритѣ съ сѣрби и гърци, всички наши вѣстници, ежедневната преса и седмични или мѣсечни религиозно-литературни вѣстничета и списания въ единъ гласъ кой по-силно, кой по-жарко крѣщеа да набиемъ сѣрби и гърци и да запазимъ „честѣта“ на България. Всички политически дѣйци, било на властъ или въ опозиция тогава искаха войната. Ние не чухме другъ гласъ. Дори и псалмистъ и проповѣдникитѣ искаха жестоко възмездие на вирогавитѣ довчерашни наши съюзници.

Войната се почна. Да ли войника я искаше или не, това малко значеше. Вѣстникитѣ, тѣзи всекога лъжливи вѣстници, мръсно лъжеа, че народа иска тая послѣдния война, и че работитѣ вървятъ къмъ добро за този народъ. Тогава и вѣстникари и водители бѣха изобезумели, никой не искаше да се спрѣ и мисли. „Подлостъта, върварството, жестокостъта, убийството и изтрѣблението“ господствуваха. „Нѣмаше кой да прави добро, нѣмаше нито единъ.“ Избиха се хора невинни, разориха се села и градове, прогониха се изъ домоветѣ имъ хиляди сѣмейства и когато столицата на България се намѣри отъ вредъ заобиколена отъ неприятели, тогава помраченитѣ сѣ вѣсти подиряха миръ и го намѣриха на една цѣна, каквато никога не можаха да си помислятъ даже.

Ограбиха България Избиха нейнитѣ синове. Разориха нейното огнище и отъ горѣ на това прикачиха ни имена, каквито само единъ варварски народъ заслужава.

Върнаха се българекитѣ делегати отъ Букурещъ и Цариградъ посрамени отъ осакатения миръ подписанъ въ моментъ, когато живота на цѣлата нация бѣ застрашенъ. Мирътъ дълго очакванъ, най-послѣ дойде. Дигна се цензурата. Вдигна се

военното положение. И задрачиха всички които знаятъ и не знаятъ да пишатъ. Да се намѣри виновника, да се посочи лицето, или лицата, които тикнаха народа ни въ това плачевно положение. Същитѣ вѣстници, които до вчера поддържаха правителствената акция спрѣмо сѣрби и гърци, същитѣ тѣзи вѣстници днесъ осмѣждатъ тая войнствена акция. Същитѣ ония лица, които до вчера искаха и наложиха послѣдната война, днесъ се отказватъ че сѣ искали подобно нѣщо.

„Всички се отбиха отъ пътятъ.“ —

Кой е виновния? Дѣ да го диримъ? Ежедневната преса го дири. Партийнитѣ органи го дирятъ. Независимитѣ вѣстничета го дирятъ. Царя, министри, пристави, редактори, попове, учители, дирятъ виновника на катастрофата. Назначени сѣ анкетни комитети да прѣглеждатъ работата на реквизиционитѣ омишени, на военнитѣ, на светия „нашъ“ синодъ. И както изглежда отъ цѣлата тая работа, отъ вѣстникарскитѣ полемики и партизански пнтриги, самия народъ ще излезе виноватъ. Онези народъ, който занесе на своитѣ плѣщи три войни, който насита бѣ вкаранъ въ тая война — същия този народъ изглежда да бѣде обвиненъ въ нещастията които сполѣтѣха самия него.

До такъвъ край ще стигнатъ всички анкетни и издирвания, защото никой не смѣе да каже истината, никой нѣма куражъ да посочи источника на злото.

И дѣйствително самия народъ е виновенъ за тѣзи нещастия. Той е виновенъ, защото се увелича подиръ вѣстникарски статии инспирирани отъ хора, които не мислятъ за този народъ. Той е виновенъ защото не знае да се самоуправлява и поставя за свои водители хора, на които Богътъ имъ е парата, славата и властѣта, хора които не мигатъ даже когато хвърлятъ единадесетъ хиляди души въ диванската касаница при Одринъ.

Но не е само въ него вината. Кой е виновния за ужаситѣ и метекитѣ на войната — ужаси, които не паднаха върху тия, които я прѣдизвикаха и причиниха, а се струпаха върху хора невинни? Кой е виновенъ за безъ причина загиналитѣ синове на траурна България? Кой е виновенъ за кражбитѣ, за санитарни развратъ, за ограбването и оклеветаването на този народъ?

Въ едно писмо до редакцията, нише ни единъ приятель: „крайно съжалявамъ за К. Т. Жалъ ми е за тая млада душа и за домошнитѣ ѝ. Горѣтѣ хора — на тѣхъ ли остана да платятъ данѣкъ и да бѣдатъ разилакани до гробъ? Толкозъ души, които убиваха, безчестиха, грабиха останаха живи

и здрави, а единъ К. — една невинна душа и подпорка на домашнитѣ си — както и сума други, повечето като него — да загиватъ! Що е станало съ това момче, та не му знаятъ дията живъ ли е или мъртавъ? Той е билъ въ болница, която до край останала въ български рѣдъ и сега не знаятъ що е станало съ него! Това е единъ санитаренъ развратъ, една санитарна разкапалостъ! Че докторитѣ и сестритѣ милосердни не отидоха да гледатъ болни, а на ловъ едни за други, на сладострастна волностъ това нпкой не може обори.

Но дѣ се крие извора на всичкото това зло, дѣ е коренътъ на цѣлата тая проказа?

Днесъ вѣстникитѣ се надлъгватъ едни други и лъжатъ народа че диятъ виновнитѣ. Други пъкъ само жкътъ даватъ и мажатъ ранитѣ, като се боятъ да пипнатъ на болното мѣсто.

Но защо да криемъ отъ този народъ, че българската военна слава изеде ни главата! Нека кажатъ платенитѣ патриоти, нека каже желтата преса, нека кажатъ онѣзи които чрѣзъ статии и рѣчи насѣскаха и подклаждаха войната, това освободителна война ли бѣше или омаскарителна? За

освобождението на Македония ли бѣше тя или за нейното разорение?

Не армията, не народа, а фалшивия патриотизъмъ подхранванъ и подклажданъ за тъй дълго врѣме, разори Македония и ограби България.

Фалшивия патриотизъмъ проповѣдванъ чрѣзъ печата и майсторски крѣпенъ отъ власть имущитѣ изкопа гробътъ на толкова милъ животъ! И днесъ сѣщитѣ тѣ философствуватъ и лъжатъ народа, че ще му посочатъ виновницитѣ!

Спрѣте тая ваша продажна философия; сирѣчъ! Тя не може да повърни жертвитѣ; отъ сърдцата на пострадалитѣ, чернитѣ була се не махвату съ нея! Плачоветѣ и протеститѣ на хилядитѣ сираци и вдовици, проклятията и протеститѣ на хилядитѣ български граждани не ще могатъ да се заглушатъ съ вашитѣ залъгвания и заблуждения. Съзнанието въ тая маса, която вие наричате „овце“ е достатъчно порастнало за да види че цѣлия този фалитъ се дължи главно на извратения патриотизъмъ и липсата на характеръ въ ония които водятъ.

Сава Г. Амуджиевъ—Варна.

Главни фактори за възпитанието на народитѣ.

Една отъ най-главнитѣ роли за религиозно-моралното възпитание и въобще за повдигането на народитѣ въ свѣта играе домътъ во главѣ майкитѣ, а не училището и бацитѣ, както мнозина сж наклонни да мислятъ и подържатъ. Каквито сж майкитѣ въ единъ народъ, такъвъ бива почти и цѣлия този народъ.

Защо е това така, може твърдѣ лесно да се обясни, както ще видимъ по-надолу.

Ний всички знаемъ, че още отъ първитѣ дни на нашето започване да обитаваме въ тази земя, провидѣнието Божие ни прѣдава като дѣца на майчинитѣ рѣдѣ. Въ обятията на майката ний се отхранваме и получаваме първитѣ си впечатления — добри или лоши, както и по-послѣ се намираме до извѣстно врѣме прямо подъ грижата, опѣтането и надзора ѝ. Това врѣме може да се продължи най-малко до тогавъ, до когато ще можемъ да започнемъ сами да се управляваме и промишляваме за себе си, или въ краенъ случай, ако това до тогавъ не ще е възможно, по едни или други причини, то поне до когато поотрастне и се вложи въ дѣтето извѣс. основа.

Колкото за бащата, макаръ и той да не е съвършено освободенъ отъ задължението да обръща внимание за възпитанието на дѣцата си, за него все пакъ може да се каже, че е за дѣтето една ли като гостенинъ, който сутринъ излиза отъ домътъ и вечеръ се завръща: тъй щото нему почти му е невъзможно да упражнява нѣкое ефикасно влияние върху своето дѣте.

Като е тъй, тогава не ще да е безъ особена важностъ и значение да се знае, ако е възможно, до кога поне точно (до кои възрасти) трѣбва да бѣде дѣтето подъ майчинитѣ грижи и попечения; това, обаче, мисля, не е възможно всекога да се опрѣдѣли: то бива споредъ обстоятелствата и много други причини — кога за по-дълго врѣме и до по-голяма възраст, кога за по-кѣсо врѣме и по-малка възраст.

Както и да бѣде, но тази възраст, ми се струва, все пакъ не може да бѣде по-ранна поне до шестата или седмата година. За пълноценността не говоря когато дѣцата отъ най-ранната си възраст, или още отъ първитѣ дни на рождението си се лишаватъ отъ майка си, а, слѣдователно, немогатъ нищо да научатъ направо отъ нея.

Тѣй че ако едно дѣте, по едни или други причини бѣде отдѣлено отъ майка си най-рано, напри-мѣръ въ шестата или седмата му година, то макаръ още и малко, въ него все таки е вече турена една що-годи основа отъ нея (майката) добра или лоша, и тази основа повечето пѣти си остава въ срдцето му за прѣвъ цѣлъ животъ.

За туи важно е да се внимава каква основа се туря въ дѣтето. Ако основата е добра, то и дѣтето, безъ съмнѣние, ще бѣде добро, а ако основата е лоша, то и дѣтето ще бѣде лошо, а разбира се, и слѣдъ врѣме полезенъ или не полезенъ членъ на обществото, на отечеството си и църквата.

Дѣтето съ добра основа, било момче или момиче, като достигне възрастта на възмъжалостъ и

всѣхъ въ обществения животъ, може би, ще се случи да се прѣѣжне и падне въ нѣкоя слабостъ отъ тѣхъ изобилствующитъ съблани на всѣхъ крачка въ свѣта, но то едва ли е мислимо да остане за винаги въ таковъ положение.

Въ памѣтъта на туй вече порастнало дѣте рано или късно ще се съживи на ново споменѣтъ за нѣкогашната сладка любовъ и грижа на майки му къмъ него; ще се съживятъ невинитѣ нейни мѣли погледи и ласки; ще прѣминатъ прѣвъ ума и памѣтъта му невинитѣ нѣжни свѣти за да стане добъръ човѣкъ; ще го раздвиги и развѣнува всѣдени му отъ нея страхъ, че вѣчки, единъ день ще се изгуби прѣвъ Бога за да отговаряме за дѣлата си; най-сетѣ не ще остане забравено отъ сѣщото и въмѣнението на майка му задружно съ него на молитва прѣвъ богатия Божий прѣветелъ и пр., и вѣчки тѣзи нѣща нѣма да го оставятъ на мира, но ще трогнатъ и докаратъ сърдцето му въ едно разкачено умиление и по-добро разбиране на вѣчко, ще го принудятъ да се изправи на поѣти си и да заживѣе съзнателно единъ порядоченъ човѣчески и богоугоденъ животъ. Подобно съживление, обаче, не може да стане въ едно невъзнитанолошо дѣте, понеже въ него нѣма такава основа и спомени, както въ добръ възпитаното такова, или, като по чудо, ако стане, то ще е рѣкостъ, случайно и вѣлѣствие влишно повлияване.

Така щото каквито сѣ мнозинството отъ отдѣлитѣ майки въ всѣкой домъ на единъ народъ, такъвъ току-рѣчи ще бѣде, както се каза по-горѣ, и цѣлия народъ; понеже, знайно е, че народитѣ се образуватъ въ цѣлъ народъ членъ по членъ отъ всѣко сѣмейство, всѣкой отдѣлно отгледанъ и възпитанъ отъ своята майка.

Въ такъвъ случай, естествено дохожда да се запитае, какви именно трѣба да бѣдатъ въобще майкиитѣ? Отговорѣтъ е, не подлежи на съмнѣние, че трѣба да бѣдатъ: добри, благочестиви, строго религиозни, съгласно Священ. Писание (Библията), честни, скромни, сериозни, морални въ пълната смисълъ на думата и, ако е възможно, високо или поне съ рѣдне образование и пр. Ако не бѣдатъ такива, то ще бѣдатъ, разбира се, противното.

Но за да притежаватъ майкиитѣ изобретитѣ добри качества, пораждатъ се второ питане: какъ могатъ да ги придобиятъ, ако ги нѣматъ, понеже отъ малки не сѣ ги придобили? Отговорѣтъ е: че тѣ могатъ да ги придобиятъ съ постоянното си ерѣждане съ Бога чрѣвъ изкрена молитва, най-малко сутринъ, по обѣдъ и вечеръ! съ ежедневното си поучаване въ Закона Му, Св. Писание! съ сериозното си размишление върху дълбокитѣ петици на този Законъ; и по такъвъ начинъ въ тѣхъ ще се образуватъ качества, прѣпоръчвани въ послѣдния.

Практикувайки така, тѣ, подпомагани отъ Бога и ръководени отъ Духа Святаго, Които обязательно трѣба да сѣ получили, ще вървятъ отъ святостъ къмъ святостъ и отъ съвършенство къмъ съвършенство до като свѣршатъ земния си животъ. Такъвъ майки, само по себе си се разбира, ще станатъ разумни, и безъ даже да даватъ особени нѣкакви опжтвания и свѣти на чадата си, послѣднитѣ само отъ подражание ще станатъ като тѣхъ, а колко повече ако помагатъ такива.

Казвамъ, майкиитѣ ще станатъ разумни за това, защото Св. Писание е такава книга, която повлиява и прави и най-коравото сърдце, а, сѣдователно, е въ сила, както никоя други книга, да умѣчи, просвѣти и умѣдри най-жестоката, най-неразсѣдливата и най-простата майка, стига да се прочита редовно, внимателно, благоговѣйно и съ духовенъ интересъ. Тази книга съдържа вѣчки наставления и правила, изискувани се за едно отлично възпитание (не казвамъ образование), за благочестие и за добруване тукъ въ свѣта, както и за наследване единъ блаженъ задгробенъ животъ.

Не е необходимо и отъ първа върховна важностъ да бѣде една майка непрѣменно образована (учена), та да може да възпита добри дѣца: тя може да не е съ високо или рѣдне образование: може да не е свѣршила класъ: може даже да е и неграмотна, но е необходимо да притежава прѣдписанитѣ въ Словото Божие качества, придобити било отъ самичкото ѣ прочитане на послѣдното, било отъ сериозното му изучаване чрѣвъ внимателно слушание при прочитането и проповѣдането му отъ амонитѣ прѣвъ врѣме на църковнитѣ служби, било по другъ нѣкой начинъ.

Говорейки така, може би, нѣкои, особено отъ тѣхъ нареченитѣ свободни мислители, не ще сѣ съгласни съ мене въ тѣзи ми твърдения и да кажатъ, че науката и само науката е единичното ерѣдство за даването добро възпитание човѣку. а никакво Св. Божие; обаче съгласни или не, тѣхнитѣ възгледъ и философствувания не могатъ устоя прѣвъ здравия разумъ, прѣвъ опититѣ на свѣта и прѣвъ фактитѣ на историята.

Наистина, да е една майка омѣдрена отъ Св. Божие, а при това да е и високообразована, ерѣдне образована, или поне съ нѣколко-класно образование не ще съмнѣние, е много нѣти по-добръ, но все таки не е единственото и главно нѣщо образованието, което може да облагороди, да идеализира и да направи човѣцитѣ полезни членове на народа си. Образованието (науката) обогатява и развива, наистина, човѣка умствено, обаче то не е въ положение само да промѣни и облагороди развѣтното му сърдце и да го направи да страни отъ криви нѣтица, пакостици както на самото него, така и на другитѣ окрѣжающа го. Напротивъ, ако единъ човѣкъ е високообразованъ, билъ той мъжъ или жена, но му липсватъ прѣпоръчванитѣ отъ Св. Писание качества, а главно поворождение (накирождение) отъ Духа Святаго, той може понекога до толкова да се озвѣри и оскоти, особено ако разполага съ властъ, щото да надмине най-хищнитѣ звѣрове и да стане просто бичъ и страшилице за човѣчеството.

Примѣри за това имаме много въ историята и за мъже и за жени. Напримѣръ: отъ мъжетѣ знаемъ, че Продъ Антипатръ бѣше на врѣмето си високообразованъ човѣкъ и царъ, но въ врѣме на Исусъ Христовото рождение изѣи толкова хилиди невинни дѣцица изъ Витлѣемъ и околността му, и то просто отъ единъ неоснователенъ и въображаемъ страхъ; Продъ Антипа сѣщо не бѣше простъ човѣкъ, но само по желанието на една нечестива жена уби Правѣдния и Святаго Иоана Кръстителъ; Пилатъ тоже не бѣше простъ човѣкъ, но за да

угоди на еврейтъ, насипи съветъта си и разпа на кръстъ Всеправеднаго Исуса Христа, ако и да бѣше положително убѣденъ, че е и зинсѣ; Неронъ, Диоклетиянъ и пр. и тѣ бѣха обрѣзовани люде, но като имъ липсваше добро религиозно възпитание, сториha най-големитѣ и ужасни свирепства и злини, каквито би могълъ да стори човѣкъ подъ небето.

Отъ женитѣ могатъ да се посочатъ сѣщо много подобни, но, за краткостъ, азъ ще сторя това тукъ само съ 3—4. Напримѣръ: Царицитѣ Изавела, Иродида, Нероновата и Диоклетияновата майки недопустимо е да сѣ били прости жени, но сѣ вършили най-непростителни, ниски и отвратителни дѣла, като възпитаха синове, отъ жестокоститѣ на които свѣта е трѣперялъ и днесъ трѣперя когато ги чете.

Като туриме въ паралелъ съ тѣзи жени нѣкои прости, но благочестиви такива, като, напримѣръ: Сарра, Авраамовата жена, Майка на Исака, Давидовата, Самуиловата, Данаиловата, Иванъ Кръстителята, Исусъ Христовата майка и други нѣкои отъ старовѣрменнитѣ и нинѣшни забѣлжителни жени, ще намѣримъ една поразителна разлика въ даването имъ възпитание на чадата си. Въ лицето на първитѣ гледаме жени съ образование, разполагащи съ всички сръдства и удобства и занимающи най-високитѣ обществени положения, съ една рѣчь имеющи възможностъ да дирятъ най-образцово, дори и солидно религиозно-морално възпитание на чадата си, а да не го дадатъ; вторитѣ, напротивъ, отъ много по-долна рѣжа, а нѣкои отъ съвѣтъ долна, а при това повечето отъ тѣхъ крайно неукни, и сѣ възпитали чадъ, отъ които свѣта е билъ въ много отношения и случаи облагодѣтелствуванъ и имената имъ до днесъ днешенъ се споменуватъ и ще се споменуватъ до прѣбѣждането на свѣта, като дѣлата и поученията имъ сѣ служили и ще служатъ за образецъ и подражание почти въ всичко.

Тѣй щото става ясно като бѣлъ денъ, какво единичното сръдство за да бѣде единъ народъ напѣдничавъ и благоденствующъ въ всѣка своя стѣпка, трѣбва да има най-първо Богобоязливи и благочестиви по правъ начинъ майки, а послѣ ако е възможно, и образовани такива.

Прѣмъдриятъ Соломонъ много е билъ правъ като казалъ: „начало не прѣмъдростта е страхъ Господень“ (Притчи Солом. 1; 7). И наистина, ако на човѣка е всъденъ отъ малкъ „с страхъ Господень“, или, съ други думи казано, любовъ къмъ Бога и паникъ да изпълнява заповѣдитѣ Му и да направлява поведението и живота си споредъ тѣхъ, тозъ човѣкъ, ако, може би, и неученъ, ще бѣде непрѣменно ползливъ членъ на своятъ народъ, на своето отечество. Такъвъзятъ човѣкъ, ако ли пѣкъ за щастие, притежава и високо образование, то той ще бѣде за народа си благъ словение и на послѣдния не остава друго, освѣнъ да очаква добро и само добро отъ него.

Ний всички по-възрастнитѣ съврѣменици помнимъ добръ, а по-младитѣ повечето ще сѣ чели и слушали, че въ Англия само прѣзъ послѣднитѣ нѣколко десетки години е имало нѣколцина велики политически мъже, но името нито на единъ отъ тѣхъ не е било тѣй почитано, възвеличавано и тѣсно свързано съ Английския и другитѣ народи въ

свѣта, въ това чело и нашия народъ, както името на покойния президентъ Гладстонъ. Тозъ човѣкъ се издигна толкова високо въ всѣко отношение, както ни единъ отъ съотечественицитѣ му, защото освѣнъ другитѣ си високо-научни и политически качества, притежаваше и тия на прѣзъ всемирень филантропъ и благодѣтель на онеправданитѣ, бѣднитѣ и нещастнитѣ, благодарение на силната си вѣра въ Бога и съобразяване живота си съ Неговия Святъ Законъ, Св. Писание (Библията).

Слѣдователно при наличността на истинско благочестиви майки, ний ще имаме истинско благочестиви хора отъ двата пола, а при възможността да имъ дадемъ и образование, ще имаме много Гладстонови, Поенфици, Данаиловци, Давидовци и пр.

Отъ изложеното ми до тукъ, както се видѣ азъ подържахъ, че най-първото нѣщо за да имаме полезни членове въ народа си — мъже и жени, трѣбва да имаме майки главно просвѣтени отъ Словото Божие и ако ги нѣмаме да се постареемъ чакъ по-скоро да се здобиемъ съ такива.

Това здобиване неможе другоаче да стане, освѣнъ като се даде голѣмъ просторъ и свобода за да се проповѣдва и разпространява туй Сл. Божие въ най-широкъ размѣръ на чистъ разбираемъ и отъ най-проститѣ матерентъ езикъ отъ църковнитѣ амвоны, отъ пѣтующи настири, проповѣдници и свещенослужители и, най-послѣ, чрѣзъ горещо и пайкилно настойчииво прѣноржване на самичното му всѣкидневно прочитане и размишление върху прочетеното отъ двата пола, на било и по-малко когато врѣмето поинѣкога не позволява за повече. По този начинъ струвано, ще видимъ въ кжео врѣме добритѣ резултати.

Като говорихъ до сега, какво най-главнитѣ фактори за да достигне до истинско и трайно благочестие кой да билъ народъ, както и нашия български народъ, че сѣ майкинтѣ, азъ трѣбва да прибавя, какво моятѣ думи, до колкото се отнася за българекитѣ майки, не трѣбва да се взематъ за всички безъ изключение такива; защото и между нашия народъ започнаха вече, макаръ еднакъ още тукъ-тамъ, да блѣтятъ майки освѣнъ строго благочестиви и образовани, но нѣкои и високообразовани, а, слѣдователно, умѣющи какъ да възпитаватъ рождѣнитѣ си. Думитѣ ми, разбира се, се отнасятъ за онѣзи майки, които не сѣ такива.

И тѣй, нека тѣзи отъ които единствено зависъ въ насъ — българитѣ, а именно духовенството на народната ни църква, се заематъ и, като оставятъ на страна нѣкаквито различия и прѣдрасѣдѣци, рѣжа за рѣжа съ другитѣ въ отечеството ни християнски църкви, да понекатъ най-настоятелно възможното съдѣйствиетъ на правителството ни, за да дадатъ и тѣ отъ своя страна извѣстно улеснение за възпитанието нашитѣ майки първомъ въ „страхъ Господень“ отъ чистото Евангелско Слово Божие и и послѣ научно; защото, както вече се спомена, „начало ни прѣмъдростта е, страхъ Господень.“

Дѣто ще рече, че гдѣто има и успѣшно върше и се увеличава „страхътъ Господень“, тамъ непрѣменно се появява голѣмъ стрѣмекъ за велико богородно, възвишено и идеално; защото голѣмото болшинство отъ хората ще бѣде съ характерни не-

покварни, нрави неразглени и мисли прѣбрани и неразсѣяни. А пъкъ доказано е, че народъ, въ който повечето му отдѣлни членове притежаватъ такива качества, въ тозъ народъ скоро напръдна и наука,

и култура, и изкуства, и възможность, и вѣчно нужно за единъ въ пълната смисълъ благоденственъ животъ въ тозъ свѣтъ, както и за единъ блаженъ тактъвъ задъ гроба.

Пастиръ Д. Н. Фурнаджиевъ.

Безсмъртието на душата и неговото влияние въ живота.

(Продължение отъ брой 8).

II. Доводъ отъ естеството на душата, нейните въздъхновения, желанія, сили, способности вкусъ.

а) Платонъ отдава голѣма важность на логическото заключение че, като душата по естество е невеществена, несъставна отъ части, тя трѣбва да е неразрушима, нетлѣнна и безсмъртна. Този доводъ се прави на мнозина философи. Декартъ казва: „вечникитѣ субстанции, които мислятъ, сж различни отъ материята, отъ което по необходимостъ слѣдва, че душата на човѣка е духъ, или несъставно и нераздѣлимо сжщество и, слѣдователно, тя е безсмъртна.“

Човѣческата душа тогава, като не е съставна отъ части, трѣбва по естество да е неразрушима отъ нищо, което не е надарено съ сила да руши или унищожава. И понеже тя не е изложена на рушене, нито владѣе силата на себеунищожение, нито може да я опнищожи сжщество съ ограничени сили, освѣтъя прямото дѣйствие на Всесилния, тя остава безконечно жива и дѣятелна, безъ да има нито страхъ нито надежда за смъртъ въ вѣки вѣковъ.

Въ сжщность, човѣкътъ въ човѣка не е тѣлото, но онова което наричаме умъ, свободна воля, вжтрѣшна сила, душевна личность, невещественъ принципъ, *духъ*. Не че тѣлото има умъ, воля, чувство, душа, но че душата обитава въ видимо, мѣтериялно тѣло хлиа.

б) Жаждата за знание. Това не може да е проява на плътта, а е природа на душата. Просторътъ на знанието е твърдъ обширенъ; никой не постига освѣтъя отчасти възможнитѣ области на знание, които сж достъпни на човѣческия умъ. Никой не е доволенъ отъ развоа на своя умъ, или чувствителността на своето сърдце, или осжществениитѣ идеали на живота си. Човѣкъ все вижда по-далече и желае да постигне повече и по-високо. Умътъ съзнава легсонъ идеи и истини, които биха били и полезни и интересни нему, ако можеше да ги схване, обаче самъ вижда безсилнето си. Сърдцето копнѣе за съвършенното състояние, за нормални отношения на една страна между Създателя и хората, и на друга страна между човѣкъ и човѣка, обаче и това желание остава неудовлетворено, колкото се отнася за тукашния животъ. Вжтрѣшното нравствено съзнание винаги оцѣнява висотата на чиститѣ идеали, но попълното имъ постигане все остава далече. Има за човѣка такива ограничения, които му прѣчатъ да не може да постигне онова, за което копнѣе. Едно растение постига мисията си слѣдъ нѣколко сезона на нови листа и ново плодородие; така и животното остарява и умира; обаче умътъ на човѣка не знае подобни граници; неговитѣ сили все жаднѣятъ да възприематъ по-високи познания, идеали и съвършенство, и пог-

лѣдътъ му е винаги напръдъ и на горѣ. Колкото по-вече расте въ познание, толкова по-вече просторътъ на знанието се разграничава прѣдъ очитѣ му, и вкусътъ, както и силитѣ за знание, се развиватъ съразмѣрно. Тѣй щото, при смъртѣта си човѣкъ чувствува че само е започналъ познатията си. При напръдналата си старость той мисли, както Теннисона, че му е потребенъ единъ вѣкъ само да учи музика, другъ само за художество, другъ само за история, другъ само за наука, и пр. и пр., така щото за по пълното проумѣние и усѣвършенствуване въ вечнитѣ клонове на науката и изкуствата нѣколко стотини години сж му необходими.

Защо и отъ дѣ е това недоволство съ настоящето ни знание? Защо е, и що значи тази ненаситна любознателность? Що значи тоя гладъ, тая жажда на душата да знае все по-вече и по-вече? Отъ гдѣ му идатъ тия високи идеали, които никой гений не е наполовина постигналъ; които, вмѣсто той да ги създава, тѣ него обладаватъ съ такава сила и страсти, щото го правятъ готовъ вѣчно друго да загуби, само тѣхъ да постигне?

Ако тоя животъ бѣ краятъ на вѣчно; ако душата не бѣ опредѣлена да продължава своето усѣвършенствуване въ знание и добродѣтелъ въ единъ бждантъ животъ, тя трѣбваше така да е доволна, както кравата, която яде, шие, лежи и прѣдвѣква храната си, и нищо по-вече. Но ще рече нѣкой: човѣкъ не е крава. Да, туй е и цѣлѣта на настоящия аргументъ, а именно: човѣкъ е жива душа съ сили, пориви, стрѣми и безконеченъ животъ. Тѣзи таланти, които възприематъ знание, дирятъ и откриватъ повече ново знание; това желание и стрѣми да проникне задъ завѣската на невидимото, да узнае тайнственото, да зърне Божеството; туй не е „суета на суетитѣ“, туй е признакъ отъ първата важность, че на душата прѣдстои вѣченъ животъ да се развива, расте и усѣвършенствува въ това обично за нея знание. Другояче, безъ бждантъ животъ прѣдъ видъ, човѣкъ е най-окаленъ отъ вечнитѣ твари, вжтрѣшнитѣ му пориви сж вжтрѣшни пламаци да го жчатъ, възвишениитѣ му идеали сж подигравка, моралътъ му е заблуда, жаждата му за знание и страсть, краятъ на която е горчиво разочарование.

Но не тѣй; за човѣка имъ безсмъртие, дѣто да насити жаждата си въ познанието на Великия Богъ.

в) По-вече отъ туй, душата очига за безсмъртието, както гладни за храна, жаждиятъ за вода и уморения за почивка. Това е инстинктивно на душата. Вѣка чувствителна натура готово приема, започиналитѣ сж прѣселени въ друга обстановка. Създателятъ е отпечатилъ на човѣшката душа безсмър-

тието, затова тя го възприема лесно. Нека си послужимъ съ едно пояснение отъ Астрономията: прѣди откриването на планетата Нептумъ, планетата показвала нѣкакво колебание, треперане въ орбитата си, и това било необяснимо за астрономитѣ; обаче това треперане и отклонение не било безъ причина. И дѣйствително, нищо безъ прг. лия не става. Естествоизпитателъ Оуенъ намѣрилъ единъ черепъ на животно, изкопанъ 100 метра подъ земя, и казва, че животното което е имало тоя черепъ, трѣбва да е живѣло на земната повърхностъ. Но какъ знае той това? Ето какъ: на черепа имало чашки за двѣ очи, и ученитѣ мѣже казватъ, че щомъ има мѣсто за очи, логично е заключението, че животното е живѣло на видѣло! и ние ги вѣрваме безпрѣкословно. Така е логично и заключението за безсмъртието, щомъ съществува ожиданието за него. Божия свѣтъ не лѣже, не разочаровава! какъвто вкучъ, поривъ, чувство, дарби, инстинкти и желанія съществуватъ, все има нѣщо прѣвидено, съ което да се удовлетвориатъ. Като така, приемливо ли е че за всичкитѣ други пужди и стремежи, има удовлетворение, освѣтъ за тая? Ако земетъ едно отъ яйцата подъ крачката и го отворимъ, отъ тоя запечатанъ свѣтъ ще излѣзе едно малко пилецъ съ малкитѣ си крила. Защо му еж тия крила? за каква потребѣ могатъ тѣ да служатъ въ тоя тъменъ затворъ? Тѣ еж неоспоримо прѣдвѣщение, че това пиле е прѣдначено да хвърчи въ обширниятъ отворенъ въздухъ. Имва ли и душата крила? Не еж ли нейнитѣ духовни инстинкти, пориви, надежди и ожидания крилата, облягътъ на нѣйното безсмъртие?

Въ всевѣтката литература има четири първостепенни епически поеми, чиито автори се считатъ за гении. Земени хронологически, тѣ еж слѣднитѣ: *Илиада* отъ Омера, *Енеида* отъ Вергилия, *Божествената Комедия* отъ Данте и *Изгубениятъ Рай* отъ Милтона. Чудно, но вѣрно е, че тия четири произведения, прѣдначени да бждатъ възпитателната литература на четири разни народи, се занимаватъ съ една и ежца тема, а именно: божественото естество на човѣшката душа, нейното изгубване, и нейното възвращане; гибелното влияние на единъ грѣхъ, когото множество добродѣтели трудно могатъ да откупятъ, и трудното възвращане слѣдъ мъчително прѣчистване.

Тука се подига единъ твърдъ любопитенъ въпросъ, който не може да се протѣлкува другоаче, освѣтъ въ полза на безсмъртието на душата, и когото е достатъчно само да констатирамъ безъ да влизамъ въ подробности, а именно: възможно ли е щото тия гениални автори: Омеръ, Вергилий, Данте, Милтонъ, Щейкениръ, Викторъ Хюго, Тенисонъ и легеонъ други велики мѣже, единъ автори, други изобрѣтатели, други художници, други музиканти, други философи, други естествоизпитатели, други държавни мѣже и пр., хора съ велики идеи, съ велики въодушевления и идеали, еж голѣми заслуги на обществото и дори на човѣчеството — възможно ли е да оставятъ тѣ подиръ себе си почти безсмъртни произведения и заслуги, а сами тѣ, тѣхнитѣ производни сили, душата имъ да е толко краковрѣмена, колкото е тѣлото? Протѣкованъ животътъ отъ чисто материалнистично гледище, смъртта е фаталната точка, мрачниятъ свършитѣкъ на тоя трагедо комиченъ жи-

вотъ. На другата страна, споредъ психологическия мирогледъ, въ тѣлото на човѣка витае духъ, който въ ежщностъ е авторътъ, изобрѣтателътъ, художникътъ, музикантинътъ, философътъ, и пр.; като така, духътъ е вѣременно въ сегашната органическа обителъ, и когато стане раздѣлата за него, животътъ ще продължава при други условия.

Слѣдва, че природното ожидане на душата за вѣченъ животъ, нейнитѣ дарби, чувства, стрѣмъ къмъ съвършенство, оцѣнка на любовта, и жажда за живия Богъ, не допускатъ друго заключение освѣтъ че тя, по естество и сили, е безсмъртна. Създателътъ не може да я наложи на оболчение съ лъжливи надежди, на които краятъ е горчиви разочарования. *Той всички добро прави.*

IV. И най-послѣ, разумътъ прави своето заключение за безсмъртието отъ дѣйствителното положение на свѣта, и съвършената справедливостъ на Създателя. Единъ прочутъ философъ казва, че ако да нѣмаше другъ доказъ за безсмъртието на душата, освѣтъ угнетението на правия и тържеството на беззакония, самия този фактъ не би му допусналъ да съхранява ни най-малко съмнѣние въ бждия животъ. Ако неравенствата, неправдитѣ, загубитѣ, добродѣлитѣ, прѣстъпленията, характерността, безхарактерността, егоизма; материализма и пр., останатъ безпослѣствие; ако нѣма мъда, заплата, наказание или награда въ единъ бждещъ животъ, който ще различи и разрѣши тайнитѣ на тукашния животъ, тогава земниятъ животъ остава безъ разгатка, и единственото поведение, което заслужава внимание е: да ядемъ и пиемъ, защото утрѣ ще умремъ, и туи е всичкото! За добродѣтеля и благотворността нѣма награда; тоже и за неправдата и безправствата нѣма отплата! Краятъ на любовта и умразата е единъ; апостолъ Иоанъ и Юда оставатъ равни по достоинство и за подражание.

Подобно учение здравиятъ разумъ нито може да приеме, нито да се примири съ него. Най-възвишеното чувство въ човѣка се възмуцва отъ такъво чудовищно учение. Такава крупна грѣшка отъ страна на Всемѣдрния и Всезнающъ Творецъ може да му се отдаде и прѣпише само отъ избезумѣли хора, извѣдени умове и нравствени пигмеи. Но ако нѣма бждещъ животъ за справедлива отплата вѣждому споредъ заслугата, тогава бждящата участъ на добродѣтелния и подлия е еднаква! А това не може да задоволи идеала на здравия разумъ за Бога.

а) Неравенството въ общественото положение не е безъ значение и особни послѣдствия и то за всѣка личностъ. Често долнокачествени характери заематъ властта, диктуватъ на обществото, заематъ владѣтелския тронъ, тиранизиратъ и себеугодничатъ, когато способни и достойни хора стоятъ отритнати и дори потиснати. Тирани живѣятъ въ палатъ, а патриоти мратъ отъ гладъ въ тъмници. Опорочени хора облячени въ коприна, а добродѣтни въ дрини. Това не е ли горчива неправда? Единъ владѣе побобило на всичко, а другъ едва се прѣхранва? Единъ прѣкарва двитѣ на живота си здравъ и силенъ, а другъ въ постоянна борба съ разстроено здраве. Единъ има мили дѣца и прѣдана жена да го обичва съ любовъ, а другъ прѣкарва осамотенъ животъ или въ печално безчадие. Повече отъ това, неумолимиятъ законъ на наслѣдствеността прѣдава на множество

печално и горчиво наследство, и тѣ сж заставени да прѣкарятъ живота си въ борба съ пороци, гнилоты и прѣдразположения, които сж имъ прѣдадени безъ тѣхното съгласие. И какво да кажемъ за множеството нещастници, родени силно-похотливи, които живѣятъ въ гжесто населени части на градоветѣ, дѣто почвата и условията най-добре благоприятствуватъ за развой на похотитѣ и страститѣ имъ, и така увеличаватъ поколѣнията съ морални изроди и утровена кръвь?

Този доводъ може да не интересва здравитѣ, сплитѣ, доволнитѣ и охолнитѣ, но мнозина, които сж жертва въ неравната борба, запитватъ въпроси, както онова стърбено момиче, което попитало майка си на Великденъ слѣдъ църква; „Мамо, вѣрно ли е че въ небето азъ ще бѣда права както тебе и татѣ?“ И манетъ на подобни нещастници трѣбва да е задгробния миръ. Свѣтътъ е въ рѣцѣтъ на справедливъ Създателъ, който ще имъ даде случай за развой и наращение, безъ тукашнитѣ прѣпятствия и несполуки. Той не може да е справедливъ, нито прѣвидливъ, достоенъ Отецъ, ако не даде възможность на тия душевни сили да се насладятъ на свобода, радостъ и наирѣдъкъ.

б) Що за неправдитѣ? Защо геронти за политическа и религиозна свобода да бѣдатъ гонени, както ловецѣтъ гони яребици? Когато Тиверій пуцаше християнитѣ, осждени жертви, отъ високия скалиетъ брѣгъ долу въ водитѣ на морето, поради неоснователна умуаза и безпѣлно отмъщение; и когато Неронъ злобно и хищно се възхищаваше въ градинитѣ си, освѣтлени отъ запалени като машали християни-мжченици, по-голъма неправда можеха ли да сторятъ? Това ли бѣ заслугата на ония мжченици, които не бѣха въ нищо провинени? Това ли ще е краятъ на грозното въ историята? За неправдата сждъ нѣма ли да има? Невинитѣ мжченици награда нѣма ли да приематъ? Ако нѣма, тогава тази е най-тежката неправда.

Но има въ живота и по-грозни неправди. Моралната необходимостъ за бѣдацъ животъ изтъква още по-яено и силно. Нека си послужимъ съ едно прѣдположение, за което има хиляди пояснения изъ живота. Някой безсѣвѣтникъ ограбва наивната и беззащитна дѣвица, лишава я отъ лична честь, което е венчкото нейно достоинство, богатство и надежда за бѣдаци дни и, като естествено послѣдствие, тя

става извергъ, позоръ и зараза въ обществото. При такава картина съчувствителното и чисто сърдце се свива отъ болки, съвѣстѣта сише своята приежда и отмъщение противъ хищника, умътъ остава смаенъ, че човѣкъ може да играе по-хищна и мръсна роля отъ вѣбра и цѣлѣни човѣкъ, умъ, съзнание, съвѣстъ, сърдце. Душа вика противъ моралното зло и очаква отмъщение отъ Съдния на вселенната. *Трѣбва сждъ за подобни неправди.* Човѣкътъ, който ги върши, трѣбва да се ерѣдне лице съ лице съ грознитѣ си дѣла и да отговори съ душата си за тѣхъ. Ако по разни крѣски и неправдени сждебни приежди той избѣгне заслуженото си наказание, ще ли Всемждритъ и Справедливъ Създателъ да допустне подобни чудовищни прѣстѣпници ненаказани? Човѣкѣта съвѣстъ не допуца подобна неправда: разуматъ отсжжда и настоява, че ще има дѣло на смѣтки и сждъ и очаква, щото правдата да приеме своята награда, а неправдата своето прилично наказание.

в) Друго, твърдѣ голѣмо е числото на ония, които нѣматъ случай въ тоя свѣтъ да пораснатъ и се развиятъ тѣлесно, умствено и духовно. Едни не дочакватъ години, а други сж патоварени съ фатални физически, умствени и душевни недѣли. Песъмнѣнно, мнозина отъ тѣхъ сж талантливи, обаче талантѣ имъ сж погребени още отъ дѣтинство. Други поразяватъ талантѣ си, но скоро свѣщата имъ угасне. Моцартъ умрѣ на 36 години възраст; Рафаелъ на 37 години и поетътъ Бжриетъ на 38 години. Сега, ние вѣрваме че свѣтътъ е въ разумни и мощни рѣцѣ, тогава нѣма ли тоя всемирень? Управителъ да промисли щото и въ дуневния свѣтъ да не се губятъ силитѣ, както въ вещественния нищо не се губи? Нѣма ли Той да нареди, щото на умрѣнитѣ въ цвѣтуца възраст, на недѣгавитѣ, на нравствено осакатенитѣ по наследство, и на прѣминалитѣ въ дѣтинство, да се даде случай въ бѣдацѣя животъ да развиятъ скрититѣ въ тѣхъ душевни дарби, безъ ограниченията на земнитѣ имъ условия?

И тѣй, дѣйствиетелно положение на свѣта, и справедливостѣта на Създателѣ ни ваставитъ да приемемъ, че има задгробенъ, безсметень животъ.

Това учение се потвърдява отъ възкрѣсенieto на Христа отъ мъртвитѣ, безъ възможность на опоряване.

(Слѣдвалъ)

Фрагменти.

1. Съмнѣние.

Седѣхъ вечерно врѣме въ душната стая, освѣтлена отъ мжждѣщата свѣтлина на лампата Тихо бѣ и самотно, и въ тази тишина размишлявахъ за своята самота и за самотата на хората.

Азъ зная, че тѣ търсятъ общение единъ съ другъ, само за да избѣгватъ тая самота, която ги обвинява съ своя вѣченъ въпросъ; която като ги изолмира отъ живота, поставя ги лице съ лице съ Върховното, прѣдъ което тѣ отсжлватъ, обезсилени отъ терзанията на съмнѣнието.

И упорито ровѣхъ азъ изъ мислитѣ си, дано намѣря тамъ логическо подкрѣпление за своята вѣра, но напразно.

Защото тамъ, въ хаоса на безразборнитѣ впечатления, нѣмаше освѣтътъ съмнѣние.

Тогавъ разтворихъ книги, писани отъ други умове въ сжщи такива минути на самота, въ тѣхъ да намѣря помощъ, но тѣ не ми прѣдставяха освѣтътъ съмнѣнието на хиляди други уселни, една цѣла грамада отъ съмнѣния . . .

Уморень и отчаянь отъ това безплодно напръжение на ума, излѣзохъ — почти избѣгахъ изъ ста-

ята. Навѣнъ нощта бѣ ясна. Погледнахъ нагорѣ. И, съзерцавайки грандиозната наредба на небесата, въ тѣхъ о като откровение проси за менъ, тѣхната красота съ своето величие . . .

2. Двата потока.

Еднажъ, това бѣ прѣзъ една моя разходка въ планината, азъ видѣхъ два потока. Тѣ извираха близо единъ до другъ, но по каприза на природата вземаха двѣ различни направления. Първиятъ се спущаше и разливаше върху една равнина, така щото въ голѣмата си частъ образуваше тихи блатата, като се съединяваха съ незабѣлжими вадички. И въ неговата застояла вода се оглеждаха небето, околнитѣ дървета, цвѣтата и птицитѣ, които прѣхвъркаха. И хубавъ го правеше за окото, напстина, това, да видишъ венчката околна красота отразена въ него. Другиятъ потокъ вземаше пътя си къмъ една урва и спущаше нанадолъ своитѣ буйни, непрозрачни води, прѣящи своята пѣсепъ, спущаше се отъ долъ на долъ и караше една воденица съ своитѣ придобити сила.

Тѣзи два потока, които имаха толкова голѣмо сходство въ източницитѣ си и толкова разлика въ своитѣ роли въ природата, ме накара да се замисля и да се попитамъ неволно:

„На кой ли отъ тѣхъ прилича моятъ животъ?“

3. Вълнитѣ.

Първъ пъкъ ми се случваше да видя море, — морето, което се описва и възпѣва толкова много.

Азъ седѣхъ край него върху пѣсьчливия брѣгъ, и се старяхъ да възприема хубоститѣ му, за които бѣхъ челъ. Изъ своя необятенъ просторъ то гласеше безчислени вълни, които идѣха върху брѣга и се разпلياваха о него съ хубави цвѣтове. Неуморно, безъ спиръ тѣ се прѣливаха една прѣзъ друга, разпلياваха се върху брѣга, и тая игра се продължаваше съ часове.

Дълго гледахъ азъ като магесанъ. Малко по-малко изчезнаха за мене хубоститѣ на морето и азъ започнахъ да уеищамъ едно гнетуце и мъчително чувство подъ гледката на тая монотона, безконечна игра на красивата, но слѣпа сила и непрѣодолимо желание да се махна ме обзе.

И когато се отдалечавахъ и това чувство се разсѣя, замѣни го утѣха, смѣсена съ гордостъ за интелекта, съ който ме е Богъ надарилъ.

4. Вѣра.

Въ дни на нещастие, изоставенъ отъ хората, възвнсихъ за помощъ гласа си къмъ Бога.

Само въ нещастieto човѣкъ вижда ясно Бога, — когато неговото безсилие и неговата жална безпомощностъ го убеждаватъ, че не той е всецѣлния верѣдъ сътворението.

Прѣдъ угрозата на опосеностъта азъ горѣстно се молѣхъ:

„Помогни ми Ти, за Когото всичко е възможно!“

И стоехъ нерѣшително прѣдъ пропастьта, която трѣбваше да прѣрѣсна, защото не виждахъ около себе си знамението на Неговата промисълъ. И изнемогащъ подъ брѣмето на съмнѣнието, азъ тихо Го закланяхъ: „Дай ми обѣтъ, че Ти ще подкрѣпишъ моята стѣпка. Покажи чудо за очитѣ ми.“

Тогавъ, верѣдъ мълчанието на околността, чухъ гласъ, който ми казваше:

„Вѣрата нѣма нужда отъ доказателство. Това, което ти искашъ би аннулирало твоята вѣра.“

5. Скъперникътъ.

Познавахъ единъ скъперникъ. Той трупаеше вѣка сѣрана пара и се лишаваше отъ много нужди за да увеличи своя купъ отъ вноски, надъ който той се любуваше и около който съсредоточаваше всички свои чувствования.

Единъ денъ пожаръ опипожи неговото богатство и разори неговата фамилия. Тогавъ той позна суетата на своитѣ земни придобивки и нещастieto му го направи състрадателенъ, но неговата акумулаторска страсть не го напустила. Той откри единъ начинъ на нетѣлени влогове, и той ги влагаше на сигурно въ сърдцето си. При вѣрка възможностъ и при вѣрки удаденъ случай той извършваше една добрина, оказваше по една помощъ, — откупваше по едно отчаяние. И той забѣлѣжваше, че чувството на блаженство и наслаждение, което го изпълваше бѣ щото, както онова което изпълваше прѣдъ своето богатство.

Той си остана пакъ единъ скъперникъ!

Съборътъ на Евангелскитѣ Църкви въ България.

Въ едно извънредно врѣме — когато политика, общественостъ и религия сж покварени; епоха на бездарностъ, безчестие и уметвено помрачение на водители, ограбване и изнуудване волята на народа — въ едно врѣме на всеобщо зашеметяване се събиратъ Българскитѣ Евангелски Църкви на конгресъ въ София, верѣдъ най-развратната атмосфера.

Съборътъ е свиканъ „да се обмисли зрѣло, какво трѣбва да сторимъ за духовното възраждане на отечеството ни. Ако българск. евангелски християни сж призвани отъ providението за една важна мисия, сега

е тѣкмо момента да разгледаме наново срѣдствата и начинитѣ за бѣдащата ни успѣшна работа.“ Цитираме тѣзи думи отъ официалното писмо на съборното настоятелство изпратено до всички Българ. Евангел. Църкви, за да види читателя защо се свиква този съборъ.

Такива събори и такива думи не сж ново нѣщо. Тѣ се повтарятъ редовно вѣрка година само че подъ други имена и звания. И на всички събори се е говорило за „срѣдствата и начинитѣ за успѣшна работа.“ Идвали сж опитни хора отъ вѣнъ да уреджатъ конфе-

реници за духовното ни съживление. Сума слова и пламени екакви сж изказани. Разни методи за работа сж прѣдлагани. Голям рѣшення сж вземани. И какъвъ е постигнатия успѣхъ? Дѣ е съживлението? Дѣ сж евангелизиранитѣ? Колко сж спасенитѣ? Вихъ обвинилъ Бога и Духъ Свети въ лъжепѣриване, ако не познавахъ материята за която става дума, и ако не познавахъ съборитѣ и съборянитѣ.

Отъ колко години вече се говори за съживление, отъ колко години се говори за успѣхъ, на колко събори сж колко молитви се е викало къмъ Бога за одъждиване посѣеното сѣме. И слѣдъ всичко това цѣлото дѣло се пазира въ пълнѣтѣ застои. Положението на църквитѣ не е розово. Много отъ тѣхъ сж безъ работници и безъ срѣдства, обезлюдени. На мѣста дори ще видите полусъборени църкви, изоставени — паството разпалено.

Горчива е негипата. По трѣбва ли да се крие? — Да се продължава както сега ще рече, да се отива сж отворени очи къмъ провала. Не е мажно да се види, че сж досегашната тактика Бъл. Ев. Църкви ще изчезнатъ въ много по-късо врѣме отколкото е било нужно да се създадѣтъ. Виждаме, че старитѣ се излизватъ изъ между редовитѣ ни, а младитѣ ги нѣма никакви. Дѣ сж чадата на нашитѣ Евангелисти? Дѣ сж чадата на пастиритѣ? Венчки вжтрѣ ли сж? Съборяни, вие които сте се събрали на конгреса и дирите начина за успѣшна работа, убѣдили ли сте вашитѣ синове и дѣщери да ви послѣдватъ? Къдѣ сж тѣ? Въ коя църква, въ кое дружество, на каква работа сж каква репутация?

Това което нѣкога било жива религия, днесъ е на замиране. Липсва истинното християнство. Нѣма ентусиазмъ. Формализма прѣодождва. Разбира се, то е много по-добро отъ заплѣтѣнтѣ и заблудѣнитѣ на православнето, но не е каквото трѣбва да е. Иматъ ли хора които не се боятъ да жертвуватъ нѣщо отъ себе си за дѣлото. Хора, които да не говорятъ по-вече отколкото могатъ да върватъ и да носятъ. Дѣ онай апоетолска пламенность която обхваща бързо и движи напредъ? Дѣ онай християнска ревность, която оживотворява? Дѣ онай жива и буйна дѣятелность която нищо не може да спрѣ и която прѣлива вѣтъ отъ църковната ограда? Дѣ онай некрепность и любовь която сплотява единнитѣ?

„При нозѣтъ на Учителя.“

Изѣзла е на бѣлъ свѣтъ книгата „При нозѣтъ на Учителя.“ отъ дѣтето — гений въ Индия, Кришнамурти, прѣведена отъ теософското общество у насъ. Не може да не се радва човѣкъ че между многото плѣвели които безразборно се прѣвождатъ на български, има книги като тая, които сж отъ естество да задоволятъ възвишенитѣ аспирации у човѣка, създаденъ по образъ и подобие на Бога, че има общества които чистятъ право или косвено тия плѣвели. Дѣйствително човѣкъ не може да се не спрѣ и позамисли върху факта — едно дѣте на 14 години да напише такава високоправствена книга. Колкото и да се напъваме съ породия си умъ да си обяснимъ защо има на свѣта такива различни способности, защо

Уважението което питаемъ къмъ заслужили на дѣлото стари пастири ни кара да се задоволимъ съ зададенитѣ въпроси само. По думи горчиви трѣбва да се кажатъ тукъ.

Въ що се състои слабостта и кризиса въ Бъл. Евангелики Църкви днесъ?

Пипо, освѣтъ това: Църквитѣ сж изгубили своето послание и подкопали основата; тѣ сж изгубили образътъ на Исуса и нѣматъ видѣние за Него; тѣ сж зацупили ушитѣ си и не чуватъ плачѣтъ на скърбянитѣ; тѣ сж се завили въ своята мантия като папикъ и сж изгубили страстѣта за придобиване души. Винаги когато църквата е затваряла очитѣ си и изгубвала ликтѣтъ Христовъ, нейната слава е изчезвала. Дайте ми проповѣдникъ проповѣдващъ Исуса Христа, ентусиазиранъ за придобиване души, чисто сърдце ожида да види Исуса и азъ ще ви покажа църква тѣи силна както оная на десетницата...

И съборъ, и пастири и църкви трѣбва да разбератъ, че хората сж много по-важни за насъ въ църквата, отколкото формитѣ, начинитѣ и методитѣ на работата. Богъ Всемогъщия, въ личността на Исуса Христа умрѣ за спасението на човѣцци. Той никога не пролѣ нищо една капка отъ Своята кръвъ да спасе начини и методи. Методитѣ сж човѣчески, човѣцитѣ сж божествени. Богъ иска Неговата църква да спасе хора, а не методи; и садователно, никой пастиръ и никоя църква не бива да се забавятъ ни секунда да изоставятъ или отхвърлятъ нѣщо което сега практикуватъ въ църквата, но което не включва въ себе си нѣкой божественъ принципъ.

Пазѣте отъ религията на формитѣ, на машиналното изговаряне молитви и проповѣди, обичайното ходене въ църква, на външното изявление. Религията на личната инициатива, на борческия духъ, на живитѣ дѣла, е религията която заслужава поддрѣпа, жертви; таквава религия е намъ потрѣбна и таква религия никога не ще се нуждае отъ съживление, защото е вѣкога жива.

Другъ пакъ ще помѣстимъ, като продължение на тѣзи наши мисли, статията „Църквата, която успѣва, както азъ я виждамъ.“

има гигантски умове у дѣца като Кришнамурти, пакъ това не ще може да сторимъ и нѣма да отидемъ ни крачка напредъ отъ прѣдположението, отъ теорията. Теософитѣ се мажатъ да ни обяснятъ това съ прѣдположението (което впрочемъ у тѣхъ се почита като фактъ,) че има прѣзраждане на човѣшкия духъ. Самъ Кришнамурти билъ заявявалъ че прѣди 25 столѣтия, той билъ ученикъ на Гаутама Буда, а прѣди 12 столѣтия, пакъ той, билъ написалъ една книга отъ подобно естество. — Гласътъ на бѣзмълвнето (The voice of the Silence) Това не се казвало отъ самия почтенъ авторъ на книгата „При нозѣтъ на Учителя“ и вие не смѣемъ да го оспорваме de facto, макаръ и да не можемъ лесно да го повѣрва-

ме. Нашето оспорване може да се гради изключително на такива — же похвати за доказване, съ каквито си служатъ самитъ теософи за да го докажатъ.

„При позѣтъ на Учителя“ ни казва правилата, въ изпитието които човѣкъ трѣбва да живѣе, за да бѣде живота му истински. Автора подкрепя тезата че морала е абсолютенъ, не зависящъ отъ никакви условия. Нашето поколѣние най-много страда отъ бѣсовското учение, че морала не е абсолютенъ, но че е относителенъ; че това което е добродѣтелъ за едно врѣме или у единъ народъ, е даже порокъ за друго врѣме и у другъ народъ. Но тоя пътъ на разсѣждане още една крачка ни трѣбва за да кажемъ че нѣма моралъ, щомъ той зависи отъ условията. Изобщо, въ наше врѣме, понятието моралъ е добила такъвъ широкъ обемъ, щото говори се даже за морала на пѣкони далеко неморални прѣдприятия и установления. Споредъ автора, човѣкъ има строго опрѣдѣлена задача, да развие въ себе си всичкитъ си духовни качества, а за да достигне това, другъ пътъ нѣма, освѣнъ пътя на строгия моралъ оня моралъ, който е начертанъ отъ всичкитъ мъдрци на историята.

Нека ни бѣде позволено тукъ, при всичкото уважение което питаеме, къмъ автора на тая хубава книга, да се запитаеме, дали може да говори за единъ моралъ начертанъ отъ всичкитъ мъдрци на историята, като за едно цѣло, завършено, дали морала на пѣкони отъ мъдрецитъ не се изключва отъ оня на други мъдрци? Кѣдѣ е тогава критерия по който ще се ръководимъ за да вземемъ единъ или другъ цикълъ мъдрци съ тѣхния моралъ за наше отправно начало? Мъдрецитъ или философитъ на една епоха даже, никога не сѣ дохождали до абсолютна спогодба на тая тема, колко по-малко мъдрецитъ на историята? По такъвъ начинъ, намъ се дава свобода да се опрѣмъ на тия или ония философи, които намъ се струватъ за прави, слѣдователно, нѣмаме единъ критерий за да почнемъ това себевъздигане. Ние ще отидемъ въ едно или друго направление на философията (или ако щете на теософията, която се явява като единъ отрасълъ на философията — т. е. мъдруване върху естеството и характера на Бога, както самия терминъ показва) но нѣма да намѣримъ нѣщо абсолютно, каквото ни прѣпорѣчва самия авторъ.

По нататѣкъ споредъ автора, четири сѣд качества които човѣкъ трѣбва да притѣжава за да влѣзе въ пътя на святостта. Тѣ сѣ: 1. Различаване между зло и добро; 2. Отгостствие на всѣкакво желание; 3. Добро поведение състояще се отъ самообладание въ мисли, самообладание въ дѣла, толерантностъ, жизнерадостностъ, едноцѣлностъ и довѣрчивостъ и 4. Любовь къмъ всичко и къмъ всички.

Да разгледаме по редъ нѣкой отъ тия четири качества нуждни човѣку за да влѣзе той въ пътя на свѣ-

тостта. Автора ни прѣдписна да знаемъ наздраво що е зло и добро, но какъ да върви човѣкъ по пътя на доброто, ето това е много по важно. По нататѣкъ автора свѣтства да нѣма у човѣка желанията, понеже тѣ сѣ които му нанасятъ редъ нещастия. Интересно е какъ ще може човѣкъ да се нарече съвършенъ, когато се изтрѣгне отъ неговото душевно-бигие една способностъ. Съ убиването на желанията у човѣка какъ може той да слѣдва доброто? Мигаръ има нѣщо прѣстъпно въ тая способностъ у човѣка които е залогъ на неговото себеусъвършенствуване? Да нѣма човѣкъ желание къмъ злото, това е понятно, но съвсѣмъ да нѣма желания, това мирише на будийски моралъ и не може да има тая универсалностъ за какъто прѣтендира автора. Нирвана е блаженството на будиста, едно състояние на безразличностъ къмъ всички и всичко. Това е диаметрално противоположно на четвъртото качество което авторъ прѣпорѣчва, да има човѣкъ почитъ къмъ всички и всичко.

Колко по съвършенъ е Христовия моралъ който не убива, а гради, който казва открито какво да се желае и какво не — какво да се обича и какво да се мрази. Има много християни които като че ли изтрѣгватъ желания и любовь, освѣня въ едно направление, които не знаятъ какъ трѣбва да се отнасятъ съ порочни пориви и изклонности, които не употребяватъ бичъ за да очистятъ душевния си храмъ отъ осквернители. Християнството не отмахва у човѣка омразата, но и дава направление къмъ злото, защото съ злото не може и не бива да се отнася Божие дѣло тѣ е освѣнъ съ пълнейша омраза. „Съпротивѣте се на Дявола,“ „махни се отъ мене Сатана,“ „горко вамъ и пр. и пр.

Христовиятъ моралъ прѣдписва на Божиитъ синове да сѣд младенци въ злото и възрастни въ доброто, а не да сѣднатъ и анализиратъ между добро и зло. На Адама дявола обѣща разпознаване доброто и злото чрезъ ядене съдъ дървото на познаване добро и зло и сега ние потомницитъ му все още се учимъ да разпознаваме между доброто и злото. Въ послѣдно врѣме особно, злото и доброто тѣ сѣ прѣплетени щото никоя философия не може да ни помогне да ги отдѣлиме. Каква полза у модерния човѣкъ разпознаването между доброто и злото, когато той е робъ на злото?

А Христосъ дойде да ни освободи отъ робството на грѣха. Той дойде да даде вѣченъ животъ, да възстанови изгубеното право на човѣка за рая и всѣко Христово дѣло чувствува това дълбоко въ сърдцето си, радва се на това усинование и не се спира надъ въпроса трѣбва ли човѣкъ да има желания или не. У него желанието е едно — какъ да изпълни волята на създателя и да Го види лице съ лице.

Колко трѣбва да цѣниме това слово Божие, което ни привежда при позѣтъ на истинския Учителъ!

Ед. Карпентеръ.

Имай вѣра.

Наслаждението не е цѣль — то е принадлежностъ на живота.

Ед. Карпентеръ.

1.

Не бързай: имай вѣра.

Помни, че ако ти станешъ знаменитъ, ти никога не ще раздѣлишъ участъта на тия, които минаватъ не-

забѣлѣзано отъ люлката до гроба, и никога не ще участвуашъ въ напръгнатия героизмъ на тѣхния всѣкидневенъ животъ;

Ако ти поискашъ и достигнешъ богатства и доволства, ти ще се лишишъ отъ божественото прозрѣние на бѣдността и не ще усѣщашъ всѣки день своя животъ възлюбенъ и понужденъ отъ прикосновението на Природата и Необходимостта;

Ако ти успѣешъ да увѣнчаешъ всички свои дѣла (безъ другитѣ) ти не ще встъпишъ въ великата борба съ равенството;

Ако ти обладаешъ състояние, здраве, любяща жена и дѣца, ти не можешъ да бъдешъ изъ числото на опия, които сж щастливи и безъ това;

Не искай твърдѣ много. Нека всичкитѣ желаниа да те посѣтятъ и да си отидатъ; не се отказвай отъ тѣхъ, не ги отричай; но не мисли, че въ тѣхъ окончателно е скрито всичко онова, което ти търсишъ;

Тѣ скоро ще увѣхнатъ и въ непоносимото ще се разтопятъ, тѣй както се разтапя наковата нишка подъ палящитѣ слънчеви лъчи.

II.

Върни за себе си старинното достойнство на своето племе, изгубено и почти забравено въ нашитѣ дни;

Кажи, защо ти тѣй се мъчишъ? Затова ли, че така ти се отзоваватъ хората, или затова — ще имашъ ли доволно срѣдства въ живота; или твоитѣ обязанности

ти много тежатъ, или нискитѣ страсти не ти даватъ покой?

Нима ти си тѣй неравновѣсенъ, както листа, че подобни нѣща могатъ да те вълнуватъ? — Нима ти си тѣй слабъ, че само една отъ тия тѣнки вериги може да те лиши отъ неограничаваната Свобода?

— А при това лилинтѣ въ полето и проститѣ животни, които нѣматъ заложени богатства, не се безпокоятъ за тѣхъ; въ тѣхъ има повече достоинство, отколкото въ тебе.

Когато ти жаждашъ въ желанията — ти си длъжникъ и заложникъ на неприятели — когато ти си робъ (на единия или на другия) ти можешъ само да се подчинявашъ. Не ти дѣйствуашъ, а другия дѣйствува за тебе. Махни всичко това.

Отречи се отъ тѣлото, — остави го. Остави старата си кожа, остави изтъпко приготвената отдавна покривка;

Влѣзъ въ живота който е вѣчностъ, мини прѣзъ вратата на равнодушието въ чертозитѣ на Могъщия, прѣзъ вратата на любовта въ откритото велико поле на освобождението.

Отдай всичко, което имашъ, откажи се отъ всѣкакви богатства — и ти ще видишъ — ще станешъ господарь и повѣлителъ на всички нѣща.

Емиграцията въ Америка.

Училъ съмъ нѣкъдѣ изъ учебницитѣ че „Историка, който стои далечъ отъ събитията на живота, вижда подобенъ фактитѣ, отколкото онѣзи, които участвуватъ въ самитѣ събития.“ Това ми се вижда за твърдѣ вѣрно относително днесъ разиграващитѣ се събития въ Юго-Източна Европа. Обаче, за да се оцѣнятъ правилно фактитѣ важна е и точката отъ гдѣто ще се наблюдава, разсждава.

Събитията, които се случватъ въ Европа иматъ нѣкъдѣ си центръ, фокусъ, гдѣто най-чувствително се отразяватъ. Гдѣ е този фокусъ, екранъ? Безъ съмнѣние това трѣбва да е Американския брѣгъ. Тукъ на този брѣгъ заедно съ океанскитѣ вълни достигатъ и човѣшко-житейскитѣ вълни. Разликата обаче е тази че воднитѣ вълни се сблъскватъ съ скалитѣ, прѣобръщатъ се на пина и се губятъ, когато житейскитѣ се засилватъ и продължаватъ по сухо.

Руско-Японската война е причинила голѣма вълна на масово изселване. Руската Революция и Страшния Сибирски Гладъ причиняватъ друга. Турскитѣ кланета въ Армения пропъждатъ хиляди Арменци въ Съединенитѣ Щати. Италиано-Турската война създава също такава вълна която се измѣрва съ десетки хиляди емигранти. Безъ никакво съмнѣние, Балканската Война, която обездоми и разора болшинството на Балканското население ще създаде, и вече създава, една нова велика вълна отъ прѣселници, емигранти за Америка. Нека се знае, обаче, че вънъ отъ передовнитѣ събития, ежегодно Европа праща повече отъ милионъ емигранти въ Америка. Причината се състои въ лошитѣ условия на Стария континентъ и въ добритѣ такива въ Новия. Прѣдъ страха на тѣзи ежегодни изселвания и емигрирания Европейскитѣ Правителства сж създавали закони за ограничение емигра-

цията, обаче, такива закони не сж оказали никакво или почти никакво влияние, тѣй като условията въ самата държава, причинитѣ, които сж давали мисълъ на емигриране, не сж били отстранявани.

Но това, което Америка е прѣдставлявала прѣди 10, 5 и даже прѣди 3 години, днесъ не е сжщото. Днесъ тя прѣдставлява нѣщо съвсѣмъ друго. Установено е отъ статистиката, че идящитѣ въ Америка емигранти сж нѣлъ да учатъ и носящи съ себе си нужнитѣ срѣдства за живѣне съставляватъ незначителния процентъ 2%. Когато останалия процентъ 98% се състои отъ хора работници идящи съ единичката нѣлъ да изкаратъ нѣщо за себе се и да изпращатъ нѣщо за сѣмейството си. По тази причина тѣ сж се подлагали на всевъзможни тѣжки работи. Заплатитѣ въ началото сж били сравнително задоволителни. Но ето дохождатъ нови емигранти, заставени отъ нуждата готови да работятъ по ефтино. Тѣ изпъждатъ първитѣ. Доказдатъ трети изпъждатъ вторитѣ и т. н. Така че днесъ заплатата е спаднала до минимумъ. Работника е принуденъ да работи за да прѣживѣе деньтъ. Положението на всички става нещастно, мизерно, опасно. Но тамъ на брѣга все идатъ нови емигранти. Положението става отъ лошо по-лошо. Че това е така, всѣки който дойде въ Америка, прѣди да го прочете въ нѣкоя книга той ще го почувствува по собствения си грѣбъ. Разбира се, че фабрикантитѣ това и чакатъ. Тѣ опрѣдѣлятъ цѣната на работата не по това що изработва работника а по това, на колко по-малко сж съгласни да работятъ чакащитѣ безработници прѣдъ вратата на фабриката.

Нека ми бже позволено да цитирамъ нѣщо изъ собствената ми опитностъ. Бѣхъ поканенъ отъ нуждата да работя за нѣколко врѣме въ една фабрика. Бѣ на-

чалото бѣхме трима на една работа, която трѣбваше да мине прѣзъ три различни машини. Плащаха на първия 8 долари, на втория и на менъ по 12 долари т. е. всичко 32 д. седмично. Слѣдъ единъ мѣсецъ на наше мѣсто се докара една по-сложна машина която концентрираше работата на и трима ни, и още, машината изискваше само единъ работникъ. Било така писано че азъ бѣхъ щастливия да остана и продължавамъ работата. На молбата на моитѣ другари да имъ се даде друга работа, защото домоветѣ имъ сѣ въ крайна нужда се отговори — отрицателно. Новата машина струваше 60 долара, но азъ работехъ пакъ за 12. Всѣки вижда че слѣдъ три седмици азъ вече изплатихъ машината. $[32 - 12 = 20 \times 3 = 60]$. Ако не друго поне една благодарностъ очаквахъ отъ фабрикантитѣ. Една сутринъ обаче, азъ бѣхъ изненаданъ когато ми се каза че заплатата ми се намалява отъ 12 на 8 долари. Причината азъ знаехъ. Отвѣтъ прѣдъ вратата на фабриката имаше стотина които чакатъ дълго безъ каква да е работа готови не за 8 но за 4 долари седмично. Едва измолихъ да работя до 1 септември когато щѣха да се отварятъ учебнитѣ заведения. Близко до менъ работеше на една машина единъ професоръ отъ Палермо-Италия. Той беше участвувалъ въ Италиано-Турската Война въ Триполи. Равенъ на двѣ мѣста го занисахъ въ Римъ. Слѣдъ оздравяването му заедно съ младата си госпожа той дохожда въ Америка. Сждбата тукъ не го питаше кое е по-лесно да се прѣвладава: Римско право ли по което той бѣше професоръ или 9 часа на день да каръ машината. Фабрикантитѣ не го питаха, както и никого не питатъ стигатъ ли 7 долари седмично заедно съ сѣмейството. А всичко това не прѣчеше на фабрикантитѣ да турятъ на другата врата: „Търсятъ се 100 момичета“ когато на първата врата чакатъ повече отъ 200 маже ежедневно.

Това обаче не е практиката на споменатата фабрика. Променение старитѣ машини съ все по-нови и посѣвършенни, това е економически законъ. Намаление на работната плата се обяснява отъ конкуренцията на работниците. Безработица има по цѣла Америка. Ако нѣкъдъ нѣкой ще каже, че въ Америка има нужда отъ европейски работници, той сигуръ ще е нѣкой агентъ, който се интересува само отъ печалбата, отъ прѣвозването, безъ да иска да знае, че праша нещастни при нещастни за да станатъ по нещастни. А че сѣ нещастни американскитѣ емигранти се обяснява отъ статистиката съ факта, че числото на онѣзи, които не намиратъ работа и скоро се завръщатъ, става все по-голъмо. Други, които едва сѣ имали срѣдства да достигнатъ до тукъ, нѣмайки никаква възможностъ да се завърнатъ, съставляватъ една грамадна, гладна, мизерна маса въ Америка. Тази маса оказва все по-силно влияние въ алкохолупотрѣблението, затворитѣ и криминално прѣстѣпницитѣ. Чухъ скоро единъ Пастиръ който каза, че 99% отъ кръчмарно-пианитѣ, 75% отъ затворниците и 95% отъ криминалнитѣ прѣстѣпници сѣ емигранти. Сжщо така тази маса отъ мизерници е най-успѣшния носителъ на всѣкакви заразителни болести.

Всичко това става очевидно за всички а най-вече за Американското правителство. И то не стои бездѣйно. То е назначило вѣщи лица да проучатъ „Емигрантския Въпросъ“ и да се взематъ съответни мѣрки. Това не е че то не иска ефтини прѣсни работни сили, но защото такива има въ прѣзобилие. Всички работилници, продавателни магазини, фабрики, кариери, минни и пр. и

пр. е пълно, и понататъшното прѣбиждане на емигранти е вѣдно не само за емигрантитѣ но и за държавата. Единъ отъ назначенитѣ лица е Д-ръ Howard B. Gross, прочутия авторъ на книгата „Aliens or Americans“ и редакторъ на списанието „Missions.“ Миналата недѣля имахъ случая да го чуя, като говорѣше по прѣдмета „Ще бжде ли ограничена емиграцията?“ Тритѣ точки въ които той изказа рѣчьта си бѣха пълни съ съдържание и поучение. Ето и самитѣ точки: 1) Що е емиграционния въпросъ? 2) Що прѣдставляватъ емигрантитѣ отъ себе си? и 3) Какъ и кой ще разрѣши този въпросъ?

1. Емиграционенъ въпросъ сжществува отъ дълго врѣме, каза Д-ръ Гросъ, обаче напоследъкъ той влиза въ една нова фаза. Опасна за самитѣ емигранти и тѣхнитѣ домове, опасна за Американската Република и нейното икономическо и политическо развитие. Емигрантския въпросъ е Държавенъ Републиковъ, Държавенъ на отдѣлнитѣ държави отъ Юниона, Църковенъ, Дружественъ, Економиченъ, и най-послѣ той е частенъ за всѣка личностъ. Всѣки трѣбва да се интересува въ него както американци така и емигранти. 2. За емигрантитѣ той каза нека всѣки мисли отъ кѣдѣ идатъ тѣзи хора и кѣдѣ отиватъ. Тѣ идатъ отъ страни ниско-културни въ страна издигната културно и промишлено. Тѣ носятъ съ себе си всички навици, обичаи убеждения, понятия и пр. на мѣстата отъ дѣто идатъ. Мнозина съ които г-нъ Гросъ се е срѣщалъ сѣ изказали много погрѣшни идеи за що е „право“ „добро“, „религия“ и други. Съ една рѣчь тѣ сѣ съвсѣмъ неприспособими за общественния животъ на страната. Мнозина скоро се връщатъ по това вече ги е разорило, изтощило икономически. Други, които не сѣ можле да се завърнатъ сѣ ставали тежестъ на обществото. 3. Разрѣшението на този въпросъ лежи въ рѣшитѣ на държавата, но и отдѣлни мисий, църкви и лица могатъ да сторятъ по нѣщо. Любезността която нѣкога е била оказвана отъ американцитѣ къмъ чужденцитѣ е много еволуирала. Азъ нѣма да кажа ни що по това. (Защото сега съмъ въ Америка.) Нека привѣда самия примѣръ на говорителя. Той се е срѣщалъ съ много, много емигранти които е разпитвалъ за да добие нѣкои информации. Единъ се осмѣлилъ и му казалъ „Г-не, Вий сте първия американецъ който ме пита за моята сждба. Азъ живея въ Америка цѣли 4 години! Отъ моя страна ще кажа на всѣки, който мисли да замине за прочутата Америка, приятелю, когато тръгнешъ отъ България вземи отъ домашнитѣ си едно сериозно „СъБогомъ.“

На край, Д-ръ Гросъ апелира къмъ всички слушатели въ името на онѣзи десетки хиляди нещастни емигранти, които нѣмайки възможността да прѣдстави, но който иска да види да заповѣда въ крайнитѣ квартали на New-York, и др., въ затворитѣ, болницитѣ, въ името на тѣхнитѣ сѣмейства, които сѣ подхвърлени на загинаване и нещастия, въ името най-послѣ на Републиката и нейното бждеще, всѣки да съзнае своята длъжностъ. Всѣки да стори каквото може. Въ този моментъ се чувствувамъ длъженъ да сторя и азъ нѣщо. Намирамъ че не мога да сторя по-вече освѣнъ да пиша. Рѣшихъ да пиша на Васъ, г-нъ Редакторе на „Християнски Свѣтъ.“ Направете по-нататѣкъ каквото намирате за пуждно. Изправете това писмо и до „Зорница.“ Може и отъ тамъ да се възползува нѣкой. Съ това си писмо азъ не казвамъ че въ България е хубаво. Но нека